

СТАНОВИЩЕ

ЗА ДИСЕРТАЦИЯТА ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР“ НА НИКОЛАЙ ОРЛИНОВ ДАНЕВ,
„ЗАЛЕЗЪТ НА ВИЗАНТИЯ: МАНУИЛ II ПАЛЕОЛОГ (1391–1425), ОСМАНСКАТА ИМПЕРИЯ И ЕВРОПА“, С НАУЧЕН РЪКОВОДИТЕЛ ПРОФ.
Д-Р ЦВЕТАНА ЧОЛОВА

Дисертацията Николай Данев е посветена на важна тема от заключителния период от историята на Източната римска империя – личностните характеристики и политиката на Мануил II Палеолог. Той е един от най-изявените последни нейни владетели, на когото обстоятелствата налагат рисковано балансиране между нарастващата османска заплаха и сложните отношения с царстващи или съперничащи султани, от една страна и опитите за сближение с християнския Запад и получаване на подкрепа от него, от друга. Предвид значимостта на византийската политическа история и културно-религиозна сфера, и на наследство ѝ за балканския свят, а и не само за него, както и на конкретния случай на Мануил II Палеолог, едно изследване на темата от българска перспектива може да се приветства.

Докторантът притежава забележителна езикова и научна подготовка, която му позволява да привлече и използва широк кръг първични и вторични източници. Дисертацията е разработена на основата на произведения на византийски, османски и български хроники, някои преведени на български за пръв път от докторанта, на самия Мануил II, както и на широк кръг изследвания от гръцки, английски, американски, румънски, руски и български автори.

Подробният критически анализ на изворите следва доста по-краткото изложение на основни изследвания по история на Византия и конкретно по темата.

Николай Данев скромно е определил целта на своя труд не да представи пълна биография на Мануил II, а да прецени доколко ефективна е била неговата политика за спасяването на империята и какви последици има тя.

В глава първа „Балканската „игра на тронове“ и османското нашествие на Балканите“ се разглеждат сложните причини за упадъка на християнските държави и успехите на османското оръжие.

В глава втора „Мануил II Палеолог - деспот, съимператор и верен син“ са проследени перипетиите на неговия живот до вземането на властта в Константинопол през 1391 г. Следващата глава е посветена на царуването на Мануил II при изключително тежки условия когато балканските владетели са станали васали на султана, а кръстоносната армия търпи поражение при Никопол.

В третата глава се разглежда царуването на Мануил II Палеолог в една вече „срината империя“ и при разклатен престиж на императорската институция, но въпреки това не губи надежда за своята държава. Разгледани са и промените във византийските политически практики и процеси, т. нар. „демократизация“ през XIV век. В същото време нараства ролята на църквата във византийската политика като наднационална власт и обединителен център на православния свят, а това обрича униатската политика на Палеолозите на провал. Разгледани са реторичните и теологични съчинения на Мануил II като израз имперската идеология, византийския начин на мислене и неговия светоглед.

Тригодишният европейски тур на Мануил II (1399-1403) е предмет на пета глава. Императорът е посрещнат достойно от европейските владетели, но не постига получаването на реална помощ. Временно облекчение за империята носи разгрома на Баязид в битката при Ангора.

Заглавието на шеста глава „Империята отвръща на удара“ отразява обръщането на ролите на византийци и османците - в началото на XV век Мануил II става арбитър между воюващите синове на Баязид.

В заключението са резюмирани основните изводи на изследването – въпреки своите качества и неимоверни усилия Мануил II не успява да стабилизира Византия и да предотврати неизбежния неин край.

Дисертацията има сравнително неголям обем, като съществена част от нея заемат големи пасажии от използваните документи, илюстрации и приложения. Доста забавен е маниерът за използване на названия на популярни филмови и телевизионни сериали като заглавия на съответни глави, но възможностите в това отношение са ограничени.

Въпреки скромната заявка да представи не „да представи пълна биография на Мануил II, а „да проследи внимателно основните аспекти от живота“, докторантът е успял да очертае не само политическата и интелектуална дейност на императора, както и обществено-политическия и духовен климат, в който му се налага да действа. Това е основният принос на дисертационният труд, наред с другите, като критическия анализ на изворите, първия превод на някои от тях, ситуирането на късната Византийска империя в геополитическата обстановка на европейския свят в края на XIV - началото на XV век.

Като прилага интегрирана методология и на основата на успешно овладяване на големия масив от извори и историография, Николай Данев е успял обрисова плътна и убедителна картина на еволюцията и проявите на политиките на Мануил II Палеолог като значимо явление в историята на Балканите и Европа през един особено драматичен период. Императорът изпква като сложна и значима личност, която упражнява значително влияние върху политическия живот, обществените нагласи и интелектуалните явления в критичен момент от историята на Византия.

Докторантът е направил публикации, които представляват съществена част от дисертацията и е изпълнил съответните законови изисквания по процедурата.

Това дава основание за положителна оценка на дисертацията на Николай Орлинов Данев и присъждането му на образователната и научна степен „доктор“ по история.

14.08.2019 г.

проф. д-р Румен Генов